

УДК 504.6(477.43/44):502.7

Мудрак О.В., Мудрак Г.В. (Вінниця, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ВІННИЧЧИНИ

Постановка проблеми. Важливим аспектом збалансованого розвитку суспільства будь-якого регіону є збереження біотичного різноманіття. Воно має значення для всіх сфер людської діяльності (економічної, соціальної, екологічної), істотно впливає на формування культури природокористування. Людина, як біологічний вид, проживаючи в будь-якому регіоні, має усвідомити, що її виживання залежить від виживання інших видів, від збереження всієї повноти генофонду в екосистемах і ландшафтах як запоруки підтримання їх стійкого співвідношення.

Матеріали і методи досліджень. Об'єктами дослідження було біорізноманіття Вінницької області. Використано довідники і визначники рослин і тварин, краєзнавчі матеріали, методичні рекомендації, літературні й картографічні дані, результати власних польових досліджень. Основні методи дослідження -аналітичні, описові, порівняльні, експедиційні, біоіндикаційні, статистичні, польові, картографічні, біомоніторинг.

Результати досліджень. За ГБРУ (2003) Вінницька область лежить в межах Євразійської степової області, що відноситься до Голарктичного домініону. Вона включає Лісостепову підобласть Східно-європейської лісостепової провінції дубових лісів, остепнених лук і лучних степів Української лісостепової підпровінції, до складу якої приурочені центральна і північна частина Північноподільського округу грабово-дубових, дубових лісів, остепнених лук і лучних степів, північно-східна частина Північного Правобережнопридніпровського округу грабово-дубових, дубових лісів, остепнених лук і лучних степів, східна частина Центрального Правобережнопридніпровського округу грабово-дубових, дубових лісів та лучних степів, південна частина Південноподільського округу дубових лісів і лучних степів та вся територія Центральноподільського округу грабово-дубових і дубових лісів й суходільних лук [1].

Географічне положення, неоднорідність рельєфу (геоморфологічної й геологічної будови), гідрографічної мережі, ґрунтового покриву, зонально-кліматичних, едафічних та інших екологічних чинників обумовили велику різноманітність природної рослинності на території Вінниччини.

Сучасний рослинний покрив регіону сформувався в основному в післяльодовиковий період, тобто за останні 10-12 тисяч років. Його різноманіття пов'язане з тим, що сюди у різні часи проникли представники бореальної (тайгової), неморальної (широколистих лісів), понтичної (степової) і середземноморської флори, а також сформувалися ендемічні й реліктові види. Деякі реліктові види збереглися з дольодовикової й льодовикової епох. Величезну багатогранну поліфункціональну біогеоценотичну роль відіграє флора і рослинність Вінницького Побужжя і Придністер'я. Це "резервуар" своєрідного флористичного фітогенофонду південно-подільського типу. Тут представлені популяції цілого ряду ендемічних і субендемічних подільських видів, погранично- й диз'юнктивно-ареальних, реліктових, рідкісних представників (біля 100 видів). Основне ядро сучасної флори складає група лісових рослин (узлісна, лісова бореальна, лісова неморальна, лісоболотна еколого-ценотичні групи) - біля 30%, лучна - 14%, лучно-степова - 16%, лучно-болотна - 10%), болотна - 3,5%, прибережно-водна - 2,5%, водна - 1,5%, рудеральна (сегетальна) рослинність становить біля 11%, петрофільно-вапнякова - 3,5%, культурна - 1,5%, інша - 6,5% [2-3]. На жаль, більша частина природної рослинності втрачена - 65,2% регіону це орні землі. Серед природної і напівприродної рослинності переважають ліси - 14,3% території, луки (сіножаті, пасовища) разом із степовими ділянками займають близько 10%, болота -1,1% [8]. На території Вінниччини представлені такі типи рослинності: 1) лісовий; 2) лучний; 3) степовий; 4) наскельно-степовий; 5) водно-болотний.

За еколого-типологічним принципом на Вінниччині виділяють: 1) фауну лісових екосистем; 2) фауну агроекосистем (оброблюваних угідь, суходільних лук і пасовищ); 3) фауну водно-болотних екосистем; синантропну фауну. Незважаючи на те, що природні біотопи (оселища) збережені не скрізь і розміщені фрагментарно, їх фауністичний склад залишається відносно багатим.

Для збереження раритетного біорізноманіття та природних біотопів (оселищ) його функціонування необхідно створювати природоохоронні об'єкти і території та формувати регіональну екомережу. Стан збереження раритетних видів рослин і тварин на території Вінниччини оцінено за трьома рівнями захищеності: *достатньо забезпечені охороною* рослини - 81 види (серед них лісові - 23, лучно-степові - 51, водно-болотні - 7) і тварини - 72 видів (серед них лісові - 31, лучно-степові - 24, водно-болотні - 17); *недостатньо забезпечені охороною* рослини - 48 видів (серед них лісові - 13, лучно-степові - 23, водно-болотні - 12) і тварини - 54 види (серед них лісові - 15, лучно-степові - 21, водно-болотні - 18); *не забезпечені охороною* рослини - 32 види (серед них лісові - 7, лучно-степові - 17, водно-болотні - 7).